

Omakäeline versus e-allkiri

Inimestevahelises kommunikatsioonis on märgid juba aastatuhandeid omanud olulist rolli. Esimesed isikustatud märgid omasid esmast tähendust omandi märgistamisel. Käsitöö ja kaubanduse arenedes tekkis vajadus eristada oma tooteid teistest tootjatest ning käsitöölised hakkasid oma töökoja kaupa märgistama, et eristada enda toodangut teiste omast. Samuti tekkis edastamisele kuuluvate kirjalike teadete kinnituse vajadus, et siduda konkreetne tahteavaldus konkreetse saatjaga. Näiteks pitsersõrmustega kinnitatud kirja võiks lugeda allkirjastatud tahteavalduse eelkäijaks.

Elektrooniliste teadete, eelkõige e-kirjade levikuga, tekkis praktiline vajadus siduda konkreetne teade konkreetse saatjaga. Mõõnda tuleb, et e-kirja lõppu trükitud nime tuleb samuti käsitleda elektroonilise allkirjana, kuna elektroonilised andmed on elektrooniliselt seotud konkreetse isikuga. E-post on suurepärase teadete vahetamise süsteem, kuna tegu on kiire, odava ning kättesaadava teenusega. Samas ei ole e-kiri reeglina turvaline. Puudub indikaator, mis suudaks turvaliselt ning üheselt identifitseerida e-kirja saatjat. E-allkiri peab tagama, et kolmandad isikud saaksid teada, kes on tahteavalduse allkirjastaja. Kui e-allkiri on antud kvalifitseeritud sertifikaadiga, siis on seadusandja tahe, et nimetatud allkiri oleks igal juhul õiguslikult samasuguse tähendusega nagu käsikirjaline allkiri, kui tehingu olemusest ei tulene muid tingimusi.

Elektroonilise allkirjastamise seaduse vajadus ja e-ID

E-allkirja näol oleks tegemist lihtsalt ühe e-lahendusega, kui seadusandja ei oleks loonud õiguslikku keskkonda. Poliitiline tahe väljendub vastavasisulises õigusaktis, mis sätestab, millistele tingimustele vastav e-allkiri on aktsepteeritav elektroonilise vormi kinnituseks. Siinjuures on mõistlik märkida, et õigusaktis ei reguleerita detailse täpsusega e-allkirja tehnilisi küsimusi, mis seoses tehnoloogia ülikiire arenguga oleksid vananenud juba enne jõustumist. eIDAS määrus (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus nr 910/2014 e-identimise ja e-tehingute jaoks vajalike usaldusteenuste kohta siseturul) toetab tehnoloogia neutraalsuse põhimõtet. See tähendab, et iga tehnoloogiline lahendus võib olla võrdne omakäelise allkirjaga, kui ta vastab seadusandja tahtele, milline üks elektroonilist vormi kinnitav allkiri olema peab.

E-allkirjastamise põhieesmärk on tagada, et kolmandad isikud teaksid kindlalt, kes on tahteavalduse tegija. Seega on vaja e-ID-d, mis võimaldab tuvastada allkirjastaja isikut. Täiustatud e-allkiri peab olema seotud ainult ühe allkirja andjaga ning allkirja abil peab olema võimalik allkirja andja tuvastada. Praktikas ei tähenda see aga kaljukindlalt, et e-allkiri on antud selle isiku poolt, keda vastavalt allkirja andmetele võib allkirja andjaks pidada. Kui isikule saab teatavaks, et tema e-ID ja allkirjastamise vahendeid on kolmandate isikute poolt väärkasutatud, siis tuleb sellele viivitamatult reageerida. Mida kiiremini asjakohaseid asutusi või võimalikku tehingupooli teavitatakse, seda suurem on võimalus, et politsei uurimine saab olema edukas ning tühine tehing ka tegelikult tühistatakse.

Millist õiguslikku tähendust omavad alternatiivsed elektroonilise allkirjastamise viisid?

E-allkirjade kasutamisel on tehingupooltel oluline selgeks teha, mis vorminõuded tehingule kehtivad ning milline on konkreetne e-allkirja tase ning millistes autentimise protsessides ja tehingutes on vastava e-allkirja kasutamine õiguslikult ja tehniliselt võimalik. Eestis loetakse omakäelise allkirjaga võrdseks meile tuntud digiallkirja ja mobiili-ID vahendusel antud allkirju. Samas on kasutusel ka muud allkirja andmise vahendid. Sertifitseerimiskeskus on oma kodulehel viidanud, et Smart-ID-I on kvalifitseeritud sertifikaat, samas puuduvad viited kvalifitseeritud e-allkirja andmise vahendi kohta. Nii kaua, kui vahend ei ole samuti kvalifitseeritud, ei saa rääkida omakäelise allkirjaga võrdsest e-lahendusest.

Selgitamist vajab, et ekraanile joonistatav e-allkiri ei ole kuidagi võrdsustatud omakäelise allkirjaga ja seda ei saa võrdsustada kirjaliku vormiga. Pliiatsiga ekraanile joonistatav allkiri võib olla kohane teatud toimingute tegemisel (saadetiste vastuvõtmisel), kus on vaja isik seostada konkreetse (elektroonilise) dokumendiga, millele ei kohaldu omakäelise allkirjaga võrdset elektroonilise allkirja nõuet. Pooled peavad siiski arvestama, et vajalikuks võib osutada täiendav tõendamine ehk et ainsa tõendina ei pruugi piisata väljaprintitud või elektroonilise allkirja pildi esitamisest.

KATRIN SARAP
VANDEADVOKAAT, PARTNER
(+372) 66 76 440
KATRIN.SARAP@NJORDLAW.EE

LIISI JÜRGEN
VANDEADVOKAAT, PARTNER
(+372) 66 76 440
LIISI.JURGEN@NJORDLAW.EE